

Introspekce a reflexe / Reflexe a introspekce

Samo slovo „introspekce“ sugeruje, že je možno jakoby z distance pohlédnout na vlastní „nitro“, tedy podívat se „dovnitř“ sebe sama. Je to přímo vzorový doklad toho, jak se psychologie – jakožto (kdysi) „věda o duši“ – pokouší z nitra udělat vnějšek, tedy jak nepředmětnou „skutečnost“ „uchopit“, pochopit a poznat jako „předmět“, jako „objekt“, zkrátka jak něco výslovně subjektivního učinit objektním a přímo objektem. Dávám proto jednoznačně přednost termínu „reflexe“, který už sám před nás klade otázku, jak vlastně může subjekt ve své aktivitě, ve svých akcích sám sebe jen neopouštět, aby něco pořídil mimo sebe, ale jak se může obracet sám k sobě, ke svým činům, ke své aktivitě, aby rozpoznal, co to vlastně v nich a jimi udělal, provedl, zač vlastně v nich musí převzít svou vlastní odpovědnost, co udělal špatně a co naopak měl udělat lépe, v čem se dopustil chyb a jak by se jich příště v podobné situaci mohl vyvarovat, atd. Termín „introspekce“ je nutně zatížen starořeckou představou, že pravou tvář skutečnosti lze „vidět“, „nahlížet“ pouhým pozorováním (otevřením očí); reflexe již jako slovo upozorňuje na „flexi“, tj. ohýbání – a tedy něčeho, co takto ohýbání být může, a to je právě „akce“, která musí ve svém průběhu změnit směr, své zaměření (původně „ven“, do „okolí“, ale nyní „dovnitř“).

(Písek, 110324-1.)